

สภาพและลักษณะการทำวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย

3.1 ความหมายและลักษณะของวิทยานิพนธ์ตามกฎหมายไทย

3.1.1 ความหมายของวิทยานิพนธ์

การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จะประกอบด้วย ส่วนที่เป็นการเรียนเป็นรายวิชา หรือที่เรียกว่า Course Work และส่วนที่เป็นการศึกษาโดยอิสระ หรือที่เรียกว่า Independent Study ซึ่งในกรณีหลังเป็นการทำงานวิจัยตามลำพัง การศึกษาโดยอิสระนั้นเป็นที่มาของงานวิจัยที่เรียกว่า “Thesis” และ “Dissertation” ซึ่งทั้งสองคำนี้ล้วนแล้วแต่ใช้เรียกงานค้นคว้าในระดับบัณฑิตศึกษา ในภาษาไทยราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติคำว่า “วิทยานิพนธ์” ให้ตรงกับคำว่า “Thesis” และบัญญัติคำว่า “ดุชฎินิพนธ์” ให้ตรงกับคำว่า “Dissertation” ในสถาบันการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของประเทศไทยใช้คำว่า “Thesis” เมื่อกล่าวถึงงานวิจัยในระดับปริญญาโท และใช้คำว่า “Dissertation” เมื่อต้องการที่จะให้หมายถึง การวิจัยในระดับปริญญาเอก ซึ่งการใช้ศัพท์ดังกล่าวสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในทวีปอเมริกาและในทวีปยุโรป (บางมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกงานวิจัยในระดับปริญญาเอกว่า “Thesis” ก็มี เช่น Harvard University และ University of Washington) ¹

วิทยานิพนธ์ มาจากคำว่า thesis ซึ่งหมายถึง บทนิพนธ์ที่ผู้เรียบเรียงยกเอาหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นวิจัยหรือพรรณนาขยายความ โดยนับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อเสนอขอรับปริญญา² ซึ่งคำว่าวิทยานิพนธ์ที่จะกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้น หมายถึงเฉพาะวิทยานิพนธ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเสนอขอรับปริญญาในระดับตั้งแต่ชั้นปริญญาโทขึ้นไปเท่านั้น ไม่หมายรวมรวมถึง การทำโครงการหรือบทนิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นอาจมีรูปแบบในการนำเสนองานที่แตกต่างกัน เช่น การจัดทำวิทยานิพนธ์ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มักจะมีรูปแบบในการนำเสนองานในลักษณะของภาพเขียน ภาพวาด งานปะติมากรรม หรือการออกแบบ ส่วนวิทยานิพนธ์ทางด้านนาฏกรรม ดนตรี

¹ดัดแปลงและเรียบเรียงจาก ดร.สิทธิ์ อีรสรณ์, การสร้างสรรค์งานวิทยานิพนธ์ (กรุงเทพฯ: บริษัทกราฟฟิกส์เปซ จำกัด, 2547), หน้า 42.

²พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์), หน้า 767.

กรรม นั้นก็จะมีรูปแบบในการนำเสนอที่เป็นลักษณะของท่าทางการเดิน การรำยรำ ประกอบดนตรี หรือการขับร้อง ส่วนวิทยานิพนธ์ทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์นั้น รูปแบบในการนำเสนอ มักจะอยู่ในรูปของ สิ่งประดิษฐ์ หรือสรุปผลการทดลองที่ได้จากการพิสูจน์มาแล้วพบว่าถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นต้น ซึ่งผลงานสร้างสรรค์ที่ได้กล่าวมานั้นก็ล้วนแล้วแต่จะต้องมีการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมขึ้นมาเพื่อประกอบหรืออธิบายถึงแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นดังกล่าวขึ้นมาเสมอ นอกจากนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ไม่ว่าจะเป็วิทยานิพนธ์ในสาขาใดก็ล้วนแล้วแต่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ฉบับนี้ด้วยกันทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจาก ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองเอาไว้ว่า งานสร้างสรรค์ประเภทดังกล่าวต่อไปนี้จะเป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองเอาไว้ ซึ่งได้แก่ งานสร้างสรรค์ประเภทงานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ ไม่ว่าจะงานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษานั้น ถ้าหากว่าเป็นการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 แล้ว ก็ย่อมที่จะถือได้ว่าวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวเป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับนี้ได้ให้ความคุ้มครอง

นอกจากนี้ยังมีบุคคลจำนวนมากได้ให้ความหมายของคำว่า วิทยานิพนธ์ไว้ ซึ่งในที่นี้จะขอนำเสนอเฉพาะที่มีความหมายเด่นชัด ดังนี้

วิทยานิพนธ์ หมายถึง ผลงานทางวิชาการที่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นไปศึกษาค้นคว้า รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางหรือวิธีแก้ไขปัญหา หรือป้องกันปัญหาหรือความคิดเห็น และเรียบเรียงขึ้นเป็นผลงาน เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่าวิทยานิพนธ์เป็นผลงานด้านวิชาการของผู้ทำวิทยานิพนธ์ที่จะพิสูจน์ว่า มีความรู้พอที่จะสำเร็จการศึกษาหรือไม่³

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าวิทยานิพนธ์ ว่าหมายถึง เรื่องที่เขียนเรียบเรียงขึ้นจากผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าหรือสำรวจ อันเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ผู้ศึกษาต้องทำเพื่อสิทธิในการรับปริญญาบัตรตามที่สถานศึกษานั้นๆได้กำหนดไว้ ในที่นี้คำว่าวิทยานิพนธ์มีความหมายตรงกับคำว่า thesis

³ สุนีย์ มัลลิกะมาสย์, วิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), หน้า 8.

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า วิทยานิพนธ์ว่าหมายถึง เอกสารทางวิชาการที่เรียบเรียงขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อฝึกให้รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล รวมทั้งฝึกความสามารถในการใช้ภาษาการรวบรวมและเรียบเรียงความรู้อย่างมีระบบ ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ ความคิด และมีความสามารถยิ่งกว่าที่จะได้รับการศึกษาจากตำราเล่มเดียวหรือจากผู้สอนคนเดียว

สถาบันคิตวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา (The Council of Graduate School) ได้ให้ความหมายของ"วิทยานิพนธ์" ในระดับปริญญาเอก หรือดุษฎีบัณฑิต ว่า วิทยานิพนธ์นั้นเป็นผลงานที่สามารถเสริมวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก เป็นการฝึกประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพอย่างเข้มข้น นิสิตนักศึกษาที่สามารถทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จนั้น แสดงว่าเป็นผู้ที่สามารถแยกแยะปัญหาในระดับสูงได้เป็นอย่างดี และสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้อย่างเป็นอิสระ และด้วยความสามารถทางวิชาชีพอย่างสูง และ

ประการที่สอง ผลที่ได้จากวิทยานิพนธ์จะนำไปสู่ความรู้ใหม่ในแขนงวิชานั้น

นอกจากนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษได้ให้คำจำกัดความของคำว่าวิทยานิพนธ์หรือ thesis ไว้ดังนี้

"1) A thesis is an idea or theory that is expressed as a statement and is discussed in a logical way.

2) A thesis is a long piece of writing based on your own ideas and research that you do as part of a university degree , especially a PhD."⁴

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อความต่างๆอันเป็นบทนิยามของวิทยานิพนธ์แล้วอาจกล่าวได้ว่า วิทยานิพนธ์นั้นเป็น รายงานข้อเท็จจริงจากการศึกษา ค้นคว้า วิจัยอย่างละเอียด ลึกซึ้ง รอบคอบ และมีเหตุมีผล ตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยตามแบบแผนที่สถานศึกษาแต่ละแห่งได้กำหนดเอาไว้ และนำมาสรุปเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้วิทยานิพนธ์อาจจะต้องประกอบไปด้วยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในการศึกษาค้นคว้า เพื่อ

⁴ Collins Cobuild Learner's Dictionary.1996.

ขอรับปริญญาบัตรตามหลักสูตรปริญญาโทหรือดุษฎีบัณฑิตจากสถานศึกษาแห่งนั้นๆ และในวิทยานิพนธ์แต่ละเล่มนั้นจะต้องมีแก่นสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. วิทยานิพนธ์จะต้องเป็นผลงานการวิจัยเฉพาะบุคคลเพื่อขอรับปริญญาโท หรือปริญญาเอก
2. วิทยานิพนธ์จะต้องเป็นเครื่องมือสร้างองค์ความรู้ใหม่ และช่วยฝึกฝนสร้างความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแขนงวิชาใดวิชาหนึ่งโดยการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์
3. วิทยานิพนธ์ต้องช่วยสร้างและพัฒนาความสามารถเชิงวิชาการ และวิชาชีพของผู้ทำวิทยานิพนธ์ หรือ ผู้วิจัย

การทำวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศ ถ้าเป็นระดับมหาบัณฑิต ถือว่าเป็นการวิจัยขั้นต้น เพียงเพื่อให้ผู้เรียนรู้วิธีการ ให้ผู้เรียนมีทักษะและประสบการณ์เพื่อที่จะได้เป็นผู้วิจัยต่อไป ในบางมหาวิทยาลัยนิสิตระดับมหาบัณฑิตอาจเลือกทำรายงาน 2-3 เรื่องแทนการทำวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละมหาวิทยาลัย ส่วนการทำวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต (เรียกว่า dissertation หรือ doctor's thesis) นั้นสามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทตามปริญญาที่ได้รับ กล่าวคือ ถ้าเป็นปริญญา Doctor of Philosophy (PhD) วิทยานิพนธ์มักจะมีลักษณะเป็นการวิจัยบริสุทธิ์ เพื่อสร้างทฤษฎีหาความรู้และข้อสรุปใหม่ๆ แต่ถ้าเป็นในสาขาวิชาเฉพาะต่างๆ เช่น Doctor of Education (Ed.D.) วิทยานิพนธ์มักจะมีลักษณะเป็นการวิจัยประยุกต์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพเป็นหลัก

ข้อสังเกต การใช้คำเรียกในภาษาไทยของวิทยานิพนธ์นั้น ในประเทศไทยสามารถใช้คำว่า “วิทยานิพนธ์” หรือ “ปริญญาานิพนธ์” ก็ได้ ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก แต่โดยทั่วไปมักนิยมใช้คำว่า “วิทยานิพนธ์” สำหรับในต่างประเทศนั้น มีความแตกต่างของคำเรียกวิทยานิพนธ์ กล่าวคือ ในระดับปริญญาโทเรียกว่า “thesis” และในระดับปริญญาเอก เรียกว่า “Dissertation”

เมื่อก้าวถึงวิทยานิพนธ์ก็ย่อมเป็นไปได้ยากที่จะไม่กล่าวถึง การวิจัย เพราะวิทยานิพนธ์ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัย กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ก็เป็นการค้นคว้า สอบสวนและแสวงหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบและมีความมุ่งหมายเพื่อเสนอผลงานทางวิทยาศาสตร์หรือทางด้านสังคมศาสตร์ ในสาขาวิชาการนั้นๆ เช่นเดียวกับงานวิจัย

ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “วิจัย” ไว้ว่า หมายถึง การศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือทำให้เกิดประโยชน์ทางปฏิบัติด้วยกระบวนการอันเป็นที่ยอมรับในวิทยาการแต่ละสาขา⁵

เนื่องจากวิทยานิพนธ์และงานวิจัยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในด้านระเบียบ วิธีการวิจัย การแสวงหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบเพื่อนำคำตอบที่ได้มาพิสูจน์ทฤษฎีหรือ แนวความคิด หรือเพื่อนำคำตอบไปใช้ประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์และงานวิจัย นั้นก็มีความแตกต่างกันตรงที่วัตถุประสงค์หลัก กล่าวคือ วิทยานิพนธ์มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหรือเพื่อความสำเร็จทางการศึกษา ส่วนการวิจัยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นคว้าหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบและใช้เป็นผลงานทางวิชาการในการ ประเมินความก้าวหน้าทางด้านหน้าที่การงาน และการเลื่อนตำแหน่งทางด้านหน้าที่การงาน⁶

3.1.2 ความสำคัญของการทำวิทยานิพนธ์

การจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นมีความมุ่งหมายที่จะทำการสร้างสรรค์และจัดเตรียมความรู้ให้กับ สังคม และเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพทางด้านวิชาการเพื่อก่อให้เกิดความ ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล แต่ปัจจุบันในการทำวิทยานิพนธ์นั้น นิสิตนักศึกษาบางส่วนทำวิทยานิพนธ์ก็เพื่อหวังที่จะสำเร็จการศึกษาเท่านั้นทั้งที่แท้จริงแล้วการจัดทำวิทยานิพนธ์มีความสำคัญ มากกว่าเพียงแค่การจบการศึกษาเท่านั้น กล่าวคือ

ประการแรก วิทยานิพนธ์มีความสำคัญต่อการศึกษาตามโครงสร้างหลักสูตร กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ถือเป็นส่วนประกอบสำคัญของการศึกษาในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในระดับ บัณฑิตศึกษาตามแผน ก. โดยถือว่าเป็นวิชาบังคับของโครงสร้างหลักสูตรที่นักศึกษาทุกคนจะต้อง ทำวิทยานิพนธ์ก่อนสำเร็จการศึกษา

ประการที่สอง วิทยานิพนธ์มีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ วิทยานิพนธ์เป็นผลงานการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาในประเด็นปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาเชิงวิชา

⁵ สุณีย์ มัลลิมาลัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

⁶ ธรรมเรศ กฤตยธรรม, เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวิทยานิพนธ์, นิตยสารธรรมหาบัณฑิต คณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 19.

การ หรือเชิงวิชาชีพ ล้วนเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อวงการวิชาการและวิชาชีพ ทำให้เกิดข้อค้นพบใหม่ๆ และส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ดังนี้

1. เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในวิชาแขนงนั้น ถ้าหากวิทยานิพนธ์ที่ทำนั้นเป็นการเสาะแสวงหา ค้นคว้าทดลอง เพื่อกำหนดความรู้ใหม่ ผลที่ได้จะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่แขนงวิชานั้นๆ
2. เป็นการพิสูจน์และยืนยันทฤษฎี หรือแนวคิดในแขนงวิชานั้น วิทยานิพนธ์หลายเรื่อง ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการพิสูจน์ หรือยืนยันทฤษฎีแนวคิดในแขนงวิชานั้นๆ

ประการที่สาม วิทยานิพนธ์มีความสำคัญในฐานะเป็นเอกสารแสดงความสามารถของผู้ทำวิทยานิพนธ์ ผลงานวิทยานิพนธ์จะเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถในการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงวิชาการ และวิชาชีพของผู้เสนอวิทยานิพนธ์ กล่าวคือ หากผู้เสนอวิทยานิพนธ์เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในเชิงวิชาการและวิชาชีพในประเด็น หรือ ขอบข่ายเนื้อหาที่ศึกษา ผลงานวิทยานิพนธ์ก็จะเป็นที่สนใจของผู้แสวงหาความรู้ทั่วไป ทำให้ผู้อ่านวิทยานิพนธ์มีความรู้ความเข้าใจในแขนงวิชานั้นๆมากขึ้น และนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงถึงความวิริยะอุตสาหะ ความใฝ่รู้ของผู้ทำวิทยานิพนธ์อีกด้วย

จากความหมายและความสำคัญของวิทยานิพนธ์ ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะฝึกให้ผู้ศึกษามีโอกาสที่จะฝึกการเรียนรู้โดยการศึกษาดด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาเห็นแนวทางหลายๆทางอันจะทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวาง และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การทำวิทยานิพนธ์ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ศึกษาเป็นผู้มีนิสัยในการค้นคว้าหาความรู้มากกว่าที่จะศึกษาจากตำราเพียงแคเล่มเดียว และยังเป็นการฝึกฝนให้มีการคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ มีเหตุมีผล รู้จักประมวลผลจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า วิทยานิพนธ์จึงเป็นงานค้นคว้าวิจัยที่มีสารัตถะอันแสดงถึงความคิดริเริ่มอันเป็นเอกลักษณ์ของนิสิต

3.1.3 ลักษณะของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ ควรเป็นเอกสารทางวิชาการที่เรียบเรียงจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อเท็จจริงอย่างละเอียดลึกซึ้งรอบคอบ ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย ประกอบด้วยสมมติฐาน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มุ่งฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักวิธีการศึกษาค้นคว้าอย่างมีเหตุผลมีระเบียบ สามารถใช้ภาษาได้รัดกุมและถูกต้อง ซึ่งจะต้องมีลักษณะสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสมมติฐานหรือข้อเสนอกที่สามารถใช้เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการศึกษาค้นคว้าได้

(2) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและข่าวสารมาแสดงเพื่อประกอบการพิสูจน์ (verify) สมมติฐานหรือข้อเสนอลักษณะการวิเคราะห์อย่างมีระบบระเบียบ

(3) เป็นการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการที่สามารถเผยแพร่เป็นความรู้ในเชิงวิชาการ และควรเป็นเรื่องที่ศึกษาขึ้นใหม่ หรือศึกษาต่อเนื่องในส่วนที่ยังมิได้มีการศึกษาให้กระจ่างแจ้งมากยิ่งขึ้น

(4) เป็นผลงานของคนคนเดียว โดยนิสิตนักศึกษาต้องมีความสามารถที่จะตั้งปัญหา และเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา แสดงผลการทดลองและสรุปผลออกมาได้อย่างชัดเจนถูกต้อง

(5) เป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่ใช้วัดความเตรียมพร้อมสำหรับงานอาชีพในอนาคตของนักศึกษา มิใช่วัดการกระทำระหว่างที่ศึกษาอยู่ ฉะนั้นปริญยานิพนธ์ที่ดีควรเขียนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ไม่ใช่เขียนรายละเอียดทุกอย่างของงานที่ทำลงไป

องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ที่เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์จะต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อความ ส่วนอ้างอิง และส่วนเพิ่มเติม ดังนี้

1. ส่วนนำ (Frontage) เป็นส่วนที่แสดงรูปลักษณ์และส่วนที่ย่อ เพื่อให้สามารถรู้ตอนหรือหน้าตาของวิทยานิพนธ์

2. ส่วนเนื้อความ (Text) เป็นส่วนนำเสนอเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อเรื่อง สรุปและเสนอแนะ

3. ส่วนอ้างอิง (Citation) เป็นส่วนที่ผู้ทำวิทยานิพนธ์ อ้างถึงเพื่อประกอบเหตุผล หรือเพื่ออธิบายข้อความหรือเนื้อความตอนนั้นๆ

4. ส่วนเพิ่มเติม (Supplement) ประกอบด้วย ภาคผนวกและประวัติผู้เขียน

3.1.4 ประเภทของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์นั้น คือ ผลงานสร้างสรรค์ทางวิชาการที่ทำการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก โดยในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ผู้เขียนได้ทำการแบ่งประเภทและลักษณะของการจัดทำวิทยานิพนธ์ โดยจำแนกจากที่มาและลักษณะของการเกิดวิทยานิพนธ์ ได้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. วิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเองทั้งหมด

กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ทำการคิดหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ตนสนใจและค้นคว้ารวบรวมข้อมูลนำไปเขียนเป็นโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อนำเสนอต่อฝ่ายบัณฑิตศึกษาของคณะที่นิสิตศึกษาอยู่ เมื่อนิสิตศึกษานำเสนอหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้ว ทางบัณฑิตศึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์จะทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่นิสิตศึกษานำเสนอมาว่า สมควรที่จะอนุมัติให้จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์หรือไม่ และถ้าหากว่าสมควรที่จะอนุมัติให้จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ นิสิตศึกษาก็จะลงมือเขียนวิทยานิพนธ์ขึ้นมาตามหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตศึกษาโดยผ่านทางอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ซึ่งในการเขียนวิทยานิพนธ์นั้น อาจารย์ที่ปรึกษามีหน้าที่เพียงคอยให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์เท่านั้น อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีหน้าที่ไปช่วยนิสิตนักศึกษาในการเขียนวิทยานิพนธ์แต่อย่างใด เมื่อเขียนวิทยานิพนธ์เสร็จและอาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ทำการสอบวิทยานิพนธ์ ก็จะอนุมัติให้ทำการสอบวิทยานิพนธ์ (Thesis defense) เมื่อสอบวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จและถ้าคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เห็นสมควรให้จบการศึกษาก็จะอนุมัติให้จบการศึกษา แต่ถ้าหากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เห็นว่าต้องมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมส่วนหนึ่งส่วนใดในวิทยานิพนธ์ นิสิตนักศึกษาแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่จะต้องไปดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องและครบถ้วนตามเนื้อหาสาระที่คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แนะนำ ทั้งนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าว จะเห็นได้ว่า นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ลงมือดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยตนเอง ใช้ความคิด สติปัญญาและทุนทรัพย์ของตนเป็นหลักในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยขึ้นดังกล่าวขึ้นมา อาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ มีหน้าที่แค่เพียงเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ (advise) แก่นิสิตนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จและถูกต้องตามหลักวิชาการเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์แต่อย่างใด

ข. วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ประเภทนี้ โดยมากแล้วมักจะเป็นวิทยานิพนธ์ทางด้าน วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แพทยศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากว่า งานสร้างสรรค์ในสาขา ศึกษาดังกล่าวมักจะมีการทำขึ้นมาในรูปของโครงการวิจัย ซึ่งในการจัดทำโครงการวิจัยดังกล่าวนี้ทาง มหาวิทยาลัยมักจะมอบหมายให้อาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และดำเนินการวิจัยตามโครงการขึ้นมา ซึ่งในโครงการวิจัยหนึ่งๆนั้น ในบางครั้งสามารถแยกย่อยออก ได้เป็นหลายหัวข้อ ซึ่งหัวข้อย่อยๆเหล่านี้เองที่อาจารย์ที่ปรึกษานำมาจัดสรรเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ เพื่อมอบให้แก่บัณฑิตศึกษาทั้งระดับชั้นปริญญาโทและปริญญาเอกที่มีความสนใจไปดำเนินการวิจัย

สำหรับขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ นั้น อาจารย์ที่ปรึกษามัก จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ เนื่องจาก ตนเองมีฐานะเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และยังทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกด้วย ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยานิพนธ์ ประเภทนี้นั้น นอกจากมีหน้าที่ให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ แล้วยังทำหน้าที่ในการวางแผน การดำเนินโครงการวิจัย การจัดทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์ รวมถึงทำการวางแผนงานและร่วมลงมือทำ การทดลองกับนิสิตนักศึกษาอีกด้วย เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวสอดคล้องและถูกต้องเป็น ไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัย เมื่อจัดทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ นิสิตนักศึกษาก็จะต้องขอ อนุมัติอาจารย์ที่ปรึกษาให้อนุญาตให้ทำการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ โดยในการสอบเค้าโครงวิทยา นิพนธ์นั้นจะมีคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์เป็นผู้พิจารณาหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์ ดังกล่าวที่ได้เสนอมาน่าจะเหมาะสมหรือไม่ ถ้าคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์เห็นว่าเหมาะสม แล้วก็จะอนุมัติให้นิสิตนักศึกษาทำการจัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อดังกล่าว ตามโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ นำเสนอมาน่า และเมื่อนิสิตนักศึกษาส่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยสำเร็จ นิสิตนัก ศึกษาที่จะต้องดำเนินการขออนุมัติสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อที่จะขอสำเร็จการศึกษา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ที่มาของหัวข้อวิทยานิพนธ์ประเภทดังกล่าวนี้ นั้น นิสิตนัก ศึกษาได้เป็นผู้ที่คิดหาหัวข้อด้วยตนเอง และการดำเนินการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ไม่ว่าจะเป็น การจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ การจัดทำวิทยานิพนธ์ การทำการทดลอง การประเมินผลการทดลองและ การสรุปผล ทุกขั้นตอนล้วนแล้วแต่มีอาจารย์ที่ปรึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ด้วย อาจกล่าวได้ว่า การสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ในประเภทดังกล่าว นิสิตนักศึกษามีได้เป็นผู้สร้างสรรค์ด้วย ตนเองทั้งหมด นอกจากนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ มักจะเป็นการจัดทำวิทยา นิพนธ์ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากทางมหาวิทยาลัย และ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องมือ อุปกรณ์การทดลองต่างๆในการทำการวิจัย โดยอุปกรณ์การทดลองต่างๆเหล่านี้ก็มักจะมีราคาสูง ซึ่งทางมหาวิทยาลัยก็มักจะให้การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า วิทยานิพนธ์ที่มี

ที่มาจากโครงการวิจัยนั้น อาจารย์ที่ปรึกษามีได้เป็นแค่เพียงผู้ที่ยกย่องให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมกับนิสิตนักศึกษาในการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ขึ้นมา นอกจากนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นิสิตนักศึกษาก็มักจะได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย และสามารถ ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์การทดลองต่างๆ ในการทำการวิจัย จากทางมหาวิทยาลัยอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากการทำวิทยานิพนธ์ประเภทแรกที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการสร้างสรรค์ด้วยตนเองแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น

3.2 กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ของสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.2.1 โครงสร้างหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา⁷

ในการศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิตนั้น โดยทั่วไปนิสิตนักศึกษาจะต้องเรียนวิชาต่างๆ เป็นรายวิชาตามจำนวนหน่วยกิตที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดควบคู่ไปกับการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) ได้ทำการกำหนดโครงสร้างการศึกษาในระดับปริญญาโทบัณฑิตเพื่อให้มหาวิทยาลัยต่างๆ เอาไปเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยตน โดยมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องทำวิทยานิพนธ์กรณีเป็น แผน ก. หรือถ้าไม่ต้องการทำวิทยานิพนธ์ก็ให้เลือกเรียน แผน ข. โดยที่วัตถุประสงค์ของแผน ก. นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งสร้างนักวิจัยให้มีความพร้อมทั้งด้านเนื้อหา วิธีการและทักษะในการวิจัยในสาขาวิชาเฉพาะของตน ในขณะที่แผน ข. นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งสร้างนักวิชาการชั้นสูงให้มีความรู้ในหลายสาขาวิชา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งนี้ถ้าเลือกเรียนแผน ข. ผู้เรียนต้องเลือกเรียนรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเป็นการทดแทนจำนวนหน่วยกิตในการทำวิทยานิพนธ์เมื่อเทียบกับ แผน ก. แล้วทำการสอบรวบยอด (comprehensive examination) นอกจากนั้นยังมีการกำหนดว่าสาขาวิชาใดก็ตามที่เปิดสอนแผน ก. ไม่จำเป็นต้องเปิดสอนแผน ข. แต่ถ้าสาขาวิชาใดเปิดสอนแผน ข. จะต้องมีการเปิดสอนแผน ก. ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนไว้ด้วย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เป็นต้น แต่สำหรับบางมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ ไม่มีการกำหนดแผน ข. ไว้ในมหาวิทยาลัย ดังนั้น ผู้เรียนต้องทำวิทยานิพนธ์ก่อนที่จะจบการศึกษา จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นโครงสร้างหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตได้ ดังนี้

⁷ ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2542.

(1) ปริญญาโท ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แผน คือ

แผน ก. เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งการศึกษาตามแผน ก. จะมี 2 แบบ คือ

แบบ ก (1) ทำเฉพาะวิทยานิพนธ์ซึ่งมีค่าเทียบไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาอาจกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมทางวิชาการอื่นเพิ่มขึ้นก็ได้ ไม่นับหน่วยกิต แต่จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด

แบบ ก (2) ทำวิทยานิพนธ์ซึ่งมีค่าเทียบไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

แผน ข. เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการศึกษางานรายวิชา โดยไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์ แต่ต้องมีการค้นคว้าอิสระไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และไม่เกิน 6 หน่วยกิต

(2) ปริญญาเอก แบ่งการศึกษาเป็น 2 แบบ โดยเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพชั้นสูง คือ

แบบ 1 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ สถาบันการศึกษาอาจกำหนดให้เรียนรายวิชาเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมทางวิชาการอื่นเพิ่มขึ้นก็ได้ โดยไม่นับหน่วยกิต แต่จะต้องมีผลสัมฤทธิ์ตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ดังนี้

(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต

(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

ทั้งนี้ วิทยานิพนธ์ตาม (1) และ (2) จะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน

แบบ 2 เป็นแผนการศึกษาที่เน้นการวิจัยโดยมีการทำวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพสูงและก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ และศึกษางานรายวิชา ดังนี้

(1) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต

(2) ผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ตาม (1) และ (2) จะต้องมีความคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน

ส่วนการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตนั้น นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์ ยกเว้นการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตหลักสูตร 5 ปีบางหลักสูตร จะเห็นได้ว่าวิทยานิพนธ์ในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ที่ทำกันในระดับปริญญาตรีบัณฑิตและปริญญาโทบัณฑิต เพราะสถาบันการศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การทำวิทยานิพนธ์เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน สร้างความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมความเป็นนักวิชาการต่อไปในอนาคต

3.2.2 เกณฑ์การสำเร็จการศึกษา^๑

นักศึกษาจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

1) ระดับปริญญาโท

1.1) แผน ก. แบบ ก (1) เสนอวิทยานิพนธ์และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการที่สถาบันอุดมศึกษานั้นแต่งตั้ง และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ หรือเสนอต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม

1.2) แผน ก. แบบ ก (2) ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่กำหนดในหลักสูตร โดยจะต้องได้แต้มระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 แต้มระดับคะแนนหรือเทียบเท่า พร้อมทั้งเสนอวิทยานิพนธ์และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการที่สถาบันอุดมศึกษานั้นแต่งตั้ง

1.3) แผน ข ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่กำหนดในหลักสูตรโดยจะต้องได้แต้มระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 แต้มระดับคะแนนเฉลี่ยหรือเทียบเท่าและสอบผ่านการสอบประมวลความรู้ (Comprehensive Examination) ด้วยข้อเขียนและ/หรือปากเปล่าในสาขาวิชานั้น

^๑ ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2542.

2) ระดับปริญญาเอก

2.1) แบบ 1 สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้าย โดยคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกสถาบัน และผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น

2.2) แบบ 2 ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามที่กำหนดในหลักสูตร โดยจะต้องได้แต้มระดับคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 จากระบบ 4 แต้มระบบคะแนนหรือเทียบเท่า สอบผ่านภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด สอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) เพื่อเป็นผู้มีสิทธิขอทำวิทยานิพนธ์ เสนอวิทยานิพนธ์ และสอบผ่านการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้ายโดยคณะกรรมการซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งภายในและภายนอกสถาบันและผลงานวิทยานิพนธ์จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้น

จากที่กล่าวมาเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานในการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษาที่ถูกกำหนดโดย ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งมีเจตนารมณ์ต้องการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพ เน้นการพัฒนา นักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ และจากเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวนี้ มหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทย ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยของเอกชนต่างก็ได้มีการนำเอาหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ทั้งเรื่องโครงสร้างหลักสูตรและเรื่องเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา ไปใช้เป็นแบบอย่างในการวางระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

3.2.3 กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้น ทางสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มักจะมีการกำหนดกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ขึ้นมา ซึ่ง

ระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์นั้น โดยมากมักจะไม่ได้แตกต่างกันในขั้นตอนที่เป็นสาระสำคัญ ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน และทั้งในกรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรคด้วยตนเอง และวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก ในการทำวิทยานิพนธ์นั้น โดยทั่วไปแล้วมักจะมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่เหมือนกัน แม้ว่าจะเป็นนิสิตนักศึกษาต่างสถาบันกันหรือต่างลักษณะของการจัดทำวิทยานิพนธ์ก็ตาม โดยขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนการทำวิทยานิพนธ์ ขั้นตอนการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ และขั้นตอนการสอบและเผยแพร่วิทยานิพนธ์

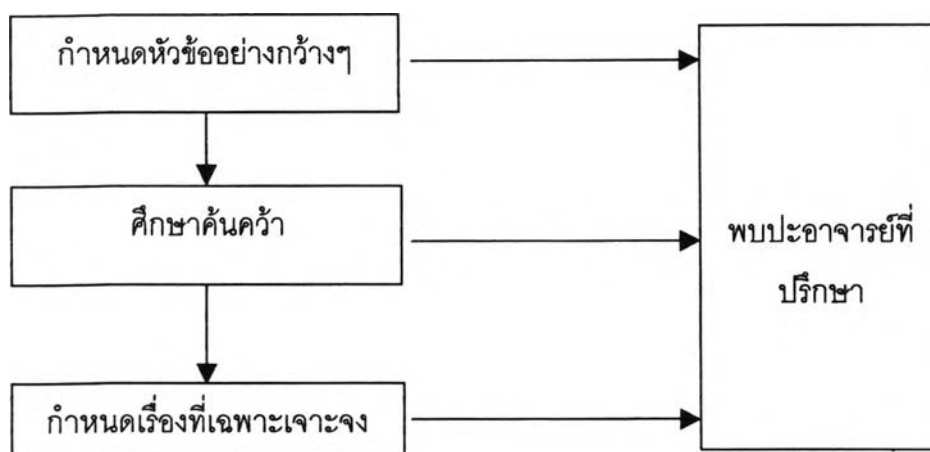
1) ขั้นตอนการวางแผนการทำวิทยานิพนธ์ อาจแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ การได้มาซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การจัดทำและนำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ และการจัดทำวิทยานิพนธ์

1.1) การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ หัวข้อวิทยานิพนธ์(Thesis topic) หมายถึง เรื่องที่นักศึกษาจะทำวิทยานิพนธ์

ก. สำหรับกรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากนักศึกษาเอง นักศึกษาสามารถค้นหาหัวข้อวิทยานิพนธ์โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ตนสนใจจากทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบทความวารสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือ เว็บไซต์ หรือปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการกับอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดว่าจะเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอในการกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ โดยทั่วไปนักศึกษามักมีหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ตนสนใจหลายหัวข้อ และในแต่ละหัวข้อก็อาจจะคิดได้หลายแง่มุม จึงทำให้นักศึกษาอาจผ่านการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์หลายครั้งก่อนที่จะสามารถกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่เหมาะสมได้

ข. สำหรับวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น ที่มาของหัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นมักจะมีที่มาจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการทำโครงการวิจัย โดยนิสิตนักศึกษานั้นอาจจะเข้าไปขอหัวข้อวิทยานิพนธ์จากอาจารย์ที่ปรึกษาเองก็ได้ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาก็มักจะมอบหัวข้อที่ใช้ในการทำวิจัยให้แก่นิสิตนักศึกษาไปจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์

ในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์นั้น สิ่งแรกที่จะต้องคำนึงถึง คือ หัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นจะต้องเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาและต้องการแนวทางแก้ไข และในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นนิสิตนักศึกษาควรที่จะเลือกทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องที่ตนถนัดและเป็นเรื่องตนที่สนใจ ซึ่งในการคิดเกี่ยวกับหัวข้อหรือเรื่องที่จะทำวิทยานิพนธ์ อาจจะเริ่มต้นดังนี้

ภาพ 1 ขั้นตอนการกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะทำวิทยานิพนธ์

1.2) การได้มาซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยทั่วไปคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วยประธานกรรมการซึ่งทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดัง (major-advisor) การได้มาซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของแต่ละสถาบันการศึกษาอาจจะมีวิธีการที่แตกต่างกันบ้าง อย่างไรก็ตามการได้มาซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อย่างสมบูรณ์จะต้องเป็นการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากสถาบันการศึกษานั้นๆ โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้นจะมีหน้าที่ในการคอยให้คำปรึกษานิสิตนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องและได้มาตรฐานตามหลักวิชาการที่ทางสถาบันการศึกษากำหนด

1.3) การจัดทำและนำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ โครงร่างวิทยานิพนธ์หรือเค้าโครงวิทยานิพนธ์ (thesis outline) หมายถึง แผนงานการทำวิทยานิพนธ์อย่างคร่าวๆ เป็นการนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นอย่างย่อๆ ในหัวข้อวิทยานิพนธ์และเพื่อให้คณาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจากสถาบันการศึกษาสามารถเข้าใจแนวคิดโดยรวมของวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาจะทำอย่างพอเป็นสังเขป เพื่อพิจารณาตัดสินว่าสมควรให้ความเห็นชอบให้นิสิตนักศึกษาดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ตามโครงร่างดังกล่าวหรือไม่ และถ้าเห็นว่ามีบางส่วนบางตอนที่ไม่เหมาะสมก็สามารถให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไขก่อนการจัดทำโครงการวิทยานิพนธ์ต่อไป โดยโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ประเด็นปัญหาการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย กำหนดการดำเนินงานวิจัย ทรัพยากรที่ใช้ และแนวทางในการนำเสนอรายงานวิทยานิพนธ์

นักศึกษาควรจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ให้แล้วเสร็จและนำเสนอต่อสถาบันการศึกษา โดยเร็วภายหลังจากการลงทะเบียนเพื่อทำวิทยานิพนธ์ อย่างไรก็ตาม บางสถาบันการศึกษา อาจกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนที่นักศึกษาจะต้องนำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ก็ได้ การจัดทำ และนำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ โครงร่างวิทยานิพนธ์ เป็นแผนงานการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งมี รายละเอียดที่แสดงว่านักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าในหัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นมาเป็นอย่างดี โครงร่างวิทยานิพนธ์ควรเป็นงานเขียนที่มีความสมบูรณ์และผ่านการให้คำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเมื่อได้รับอนุมัติโครงร่างวิทยานิพนธ์แล้วก็ถือเป็นข้อผูกพัน ระหว่างนักศึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และมหาวิทยาลัยว่า การทำวิทยานิพนธ์นั้นจะดำเนินการไปตามแผนงานที่วางไว้ในโครงร่างวิทยานิพนธ์ การปรับเปลี่ยนอาจจะกระทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

2) ขั้นการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ อาจแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ การทำวิจัยตามโครงร่างวิทยานิพนธ์ และการจัดทำวิทยานิพนธ์

2.1) การดำเนินการวิจัยตามโครงร่างวิทยานิพนธ์ หลังจากที่โครงร่างวิทยานิพนธ์ได้รับความเห็นชอบจากสถาบันการศึกษาแล้ว จะเห็นได้ว่าการดำเนินการการวิจัยตามโครงร่างวิทยานิพนธ์ มีลักษณะดังนี้

ก. กรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์เอง นิสิตนักศึกษาสามารถที่จะเริ่มดำเนินการวิจัยตามแผนที่กำหนดไว้ในโครงร่างวิทยานิพนธ์ โดยเริ่มจากการออกแบบและสร้างเครื่องมือการวิจัยรวมทั้งการวางแผนและเตรียมการ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวของนักศึกษาเอง หลังจากนั้นนักศึกษาจะต้องนำร่างเครื่องมือการวิจัยที่ได้ออกแบบและสร้างขึ้น พร้อมทั้งแนวทางในการสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยและแผนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ข. กรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้นการดำเนินการวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษามักจะเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาข้อมูล ทำการทดลอง และรวมถึงการวางแผนการทำวิจัยวิทยานิพนธ์เพื่อให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับโครงการวิจัยที่ตนมีฐานะเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ทั้งนี้ ในกรณีที่มีการปรับแก้ไขโครงร่างวิทยานิพนธ์ นิสิตนักศึกษาจะต้องดำเนินการปรับแก้ไขตามความเห็นของคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ให้แล้วเสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะลงมือเขียนวิทยานิพนธ์ หลังจากทีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามโครงร่างวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ

นิสิตนักศึกษาจะต้องนำเสนอผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วย ในขั้นตอนการดำเนินการวิจัยนี้ นักศึกษาควรทำงานใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และควรรายงานผลการดำเนินงานให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทราบเป็นระยะๆ เพื่อที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะได้สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างทันกาลในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้น

2.2) การจัดทำวิทยานิพนธ์ หลังจากที่ได้ผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิทยานิพนธ์แล้ว นิสิตนักศึกษาสามารถเริ่มจัดทำร่างวิทยานิพนธ์ตามรูปแบบที่แต่ละสถาบันการศึกษากำหนด โดยเน้นที่เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสนอผลการวิจัย การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งโดยทั่วไปมักจะปรากฏอยู่ในบทที่ 4 และบทที่ 5 ของรายงานวิทยานิพนธ์ สำหรับบทที่ 1-3 ซึ่งโดยทั่วไปมักเกี่ยวกับบทนำ (introduction) ในขั้นตอนการจัดทำร่างวิทยานิพนธ์นี้ นิสิตนักศึกษาควรทำงานใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รวมทั้งรับข้อคิดความเห็นและคำแนะนำของอาจารย์มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ร่างรายงานวิทยานิพนธ์ที่ดี หลังจากการจัดทำร่างรายงานวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ นักศึกษาจะต้องนำเสนอร่างรายงานวิทยานิพนธ์ดังกล่าวต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขออนุมัติสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นสามารถแบ่งลักษณะของการจัดทำได้ดังนี้

ก. กรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษасร้างสรรค์เอง กรณีวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์เองนั้น นิสิตนักศึกษาต้องเป็นบุคคลที่สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง ใช้ความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง (Judgement) ใช้แรงงาน (Labor) ทักษะ (Skill) และเงินทุน (Fund) ของตนเองเพื่อให้งานเขียนวิทยานิพนธ์นั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ ส่วนมหาวิทยาลัยในนามของอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นั้นมีส่วนในงานเขียนวิทยานิพนธ์เพียงแค่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำให้งานเขียนวิทยานิพนธ์ให้เป็นไปด้วยความครบถ้วนสมบูรณ์และได้คุณภาพตามที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดเท่านั้น

ข. กรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทในการร่วมจัดทำ ควบคุมการดำเนินการ ดูแลในฐานะที่เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และอาจารย์ที่ปรึกษาโดยจะทำหน้าที่ในการวางแผนขั้นตอนการวิจัย และร่วมรับผิดชอบในการจัดทำให้สำเร็จ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ววิทยานิพนธ์ในกรณีนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่จะเน้นการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นสำคัญ ซึ่งในการทดลองนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ คอยควบคุมให้คำปรึกษา และในบางครั้งอาจจะต้องร่วมทำการทดลองไปพร้อมกับนิสิตนักศึกษาด้วย ดังนั้น

อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ ไม่ว่าจะเป็นผู้คิดหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ ร่วมทำการทดลอง ให้คำปรึกษา

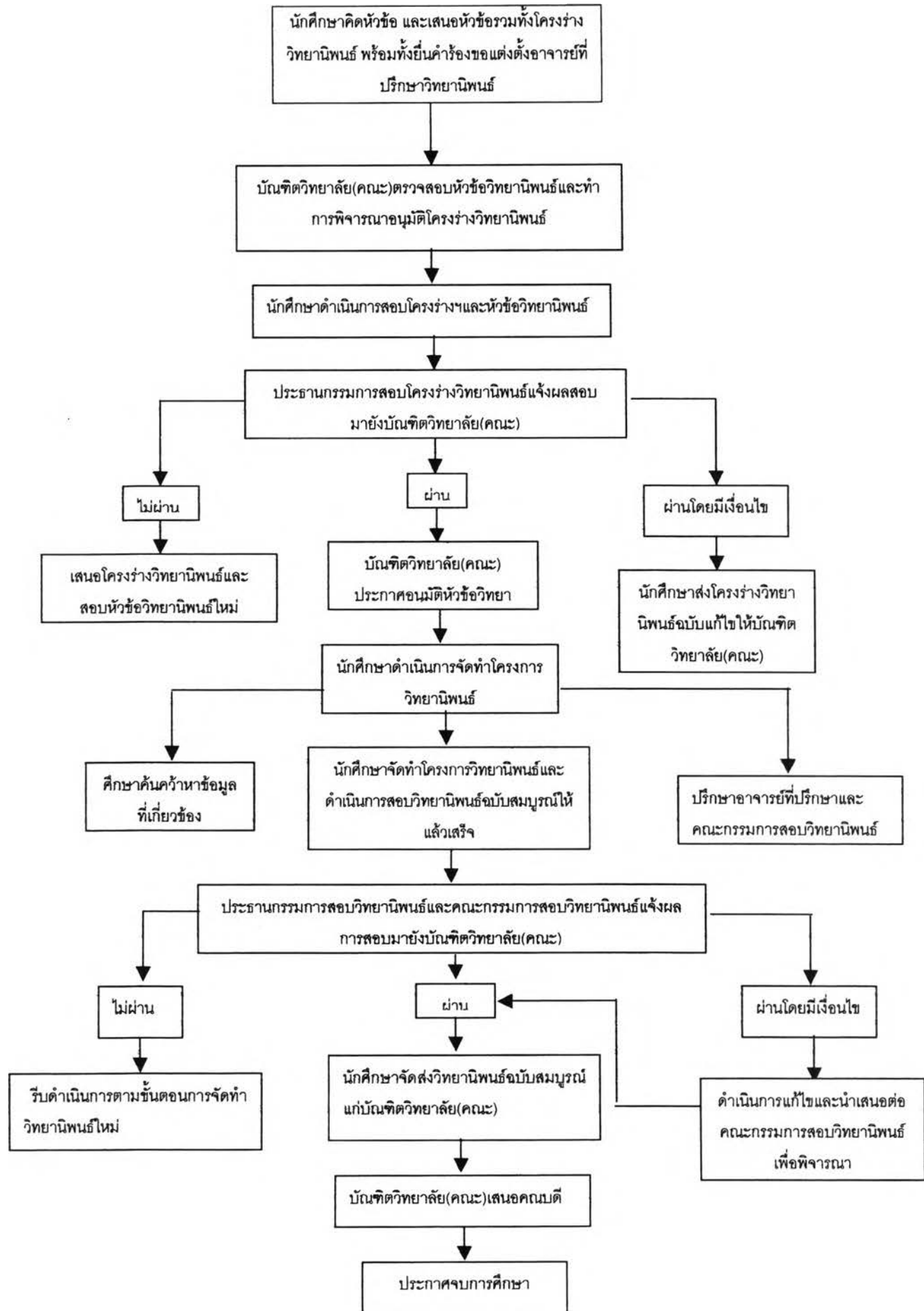
3) ขั้นการสอบและเผยแพร่วิทยานิพนธ์ อาจแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ การสอบวิทยานิพนธ์ การแก้ไขร่างรายงานวิทยานิพนธ์ และการนำเสนอรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ และการเผยแพร่วิทยานิพนธ์

3.1) การสอบวิทยานิพนธ์ หลังจากที่นักศึกษาจัดทำร่างรายงานวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จและได้นำเสนอร่างรายงานดังกล่าวต่อสถาบันการศึกษาแล้ว สถาบันการศึกษาจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์” ซึ่งโดยทั่วไปประกอบด้วยกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถาบันการศึกษานั้น

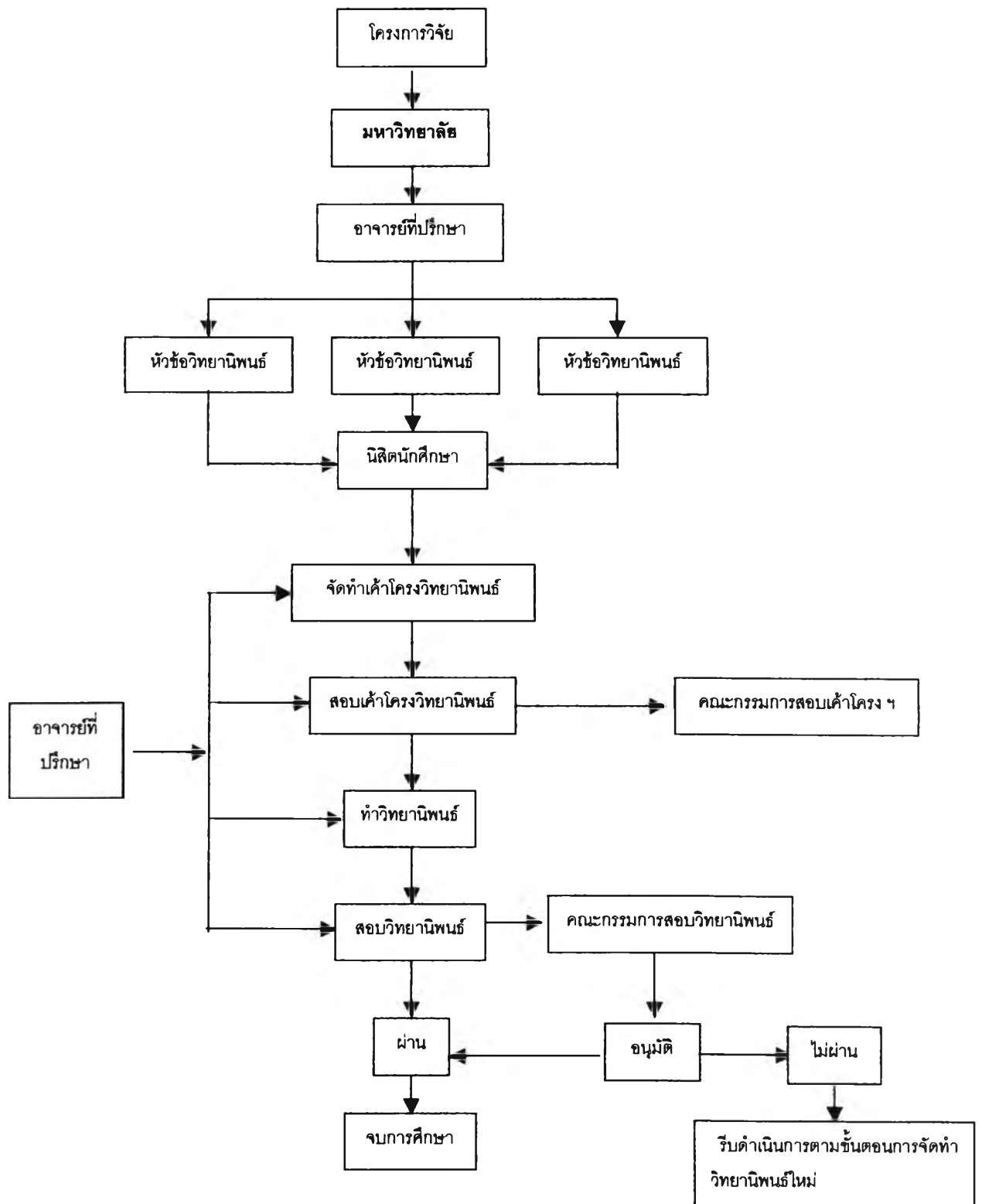
การนำเสนอร่างรายงานวิทยานิพนธ์ ดังกล่าวถือว่าเป็น “การสอบวิทยานิพนธ์” (Thesis defense) ซึ่งนักศึกษาจะต้องแสดงความสามารถในการนำเสนอผลงานวิจัย รวมทั้งกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ของตนและสามารถตอบข้อซักถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องและชัดเจน อย่างไรก็ตามนักศึกษาควรคำนึงว่าการสอบวิทยานิพนธ์มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักศึกษาได้นำเสนอผลการวิจัยของตนโดยมีคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทำหน้าที่ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ร่างรายงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษามีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังนั้น นักศึกษาจึงควรเตรียมตัวให้พร้อมที่จะนำเสนอผลงานของตน รวมทั้งพร้อมที่จะตอบข้อซักถามและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการฯ เพื่อนำมาปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ต่อไป

3.2) การแก้ไขวิทยานิพนธ์และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ หลังจากการสอบวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ นักศึกษาจะต้องดำเนินการแก้ไขร่างรายงานวิทยานิพนธ์ตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจึงนำเสนอร่างรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับแก้ไขกลับไปยังคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อคณะกรรมการฯพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงสามารถจัดทำเป็นรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำเสนอต่อสถาบันการศึกษาต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์สามารถสรุปสาระสำคัญเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพ 2 กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ : กรณีที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

ภาพ 3 กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ : กรณีที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

3.2.4 ความแตกต่างกันในเรื่องขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน

สำหรับในกรณีปัญหาเรื่องความแตกต่างกันเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยของรัฐนั้น โดยหลักแล้ว มักจะไม่มี ความแตกต่างกันในสาระสำคัญ เพราะทั้งสององค์กรต่างก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนด

กล่าวคือ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนนั้น เมื่อนิสิตนักศึกษาได้หัวข้อวิทยานิพนธ์แล้ว ก่อนที่จะเสนอขออนุมัติโครงร่างวิทยานิพนธ์บางคณะอาจจะมีการกำหนดขั้นตอนต่างๆ เช่น ให้นิสิตทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ (Proposal) เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ภาควิชาแต่งตั้งและเมื่อคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติแล้ว จึงจะทำการเสนอแบบขออนุมัติโครงร่างวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจึงเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา โดยที่นิสิตจะต้องเข้าไปสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์เป็นรายบุคคล เมื่อนิสิตได้รับความเห็นชอบโครงร่างวิทยานิพนธ์แล้ว ก็ต้องดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ซึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวหน้านิสิตจะต้องติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นประจำ เพื่อรายงานความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์และปรึกษาหารือวิธีแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่สำคัญจะมีผลต่อการประเมินผลการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตในแต่ละภาคการศึกษา ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาแล้วเห็นว่า นิสิตมีความก้าวหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ผลงานเป็นที่น่าพอใจก็จะประเมินให้ ผ่าน แต่ถ้าผลงานยังไม่มี ความก้าวหน้า หรือนิสิตไม่ได้ติดต่อปรึกษาหารือกับอาจารย์เลย ก็จะไม่ผ่านการประเมิน

เมื่อนิสิตทำวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ต้องดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์ เมื่อสอบวิทยานิพนธ์ได้ในระดับผ่านแล้ว จึงจะสำเร็จการศึกษาออกไปได้ โดยในการสอบวิทยานิพนธ์นั้น ทางภาควิชาจะเป็นผู้ทำการเสนอรายชื่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ควรมีอย่างน้อย 3 คนแต่ไม่ควรเกิน 5 คน และเมื่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เห็นว่า วิทยานิพนธ์ของนิสิตควรให้ผ่าน ก็ให้ถือว่าวันที่นิสิตนักศึกษาได้ส่งมอบวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ให้แก่คณะเป็นวันสอบผ่านและให้นิสิตนักศึกษาทำเรื่องขอจบการศึกษาต่อทางมหาวิทยาลัยและในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงชื่อวิทยานิพนธ์ หรือเค้าโครงวิทยานิพนธ์หรือคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ให้นิสิตนำเรื่องเสนอต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อทำการขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย เป็นต้น

3.2.5 บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้น มักจะมีบุคลากรอื่นนอกจากตัวนิสิตนักศึกษาเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ เช่น การจัดทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์ การตรวจแก้วิทยานิพนธ์ และการสอบปากเปล่า เป็นต้น ซึ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นโดยปกติจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากร 3 กลุ่ม คือ

1. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. คณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์
3. คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

โดยคณะกรรมการแต่ละคณะจะทำเฉพาะหน้าที่ของตน คงมีแต่เพียงอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เท่านั้น (Thesis Advisor) ที่ทำหน้าที่เป็นทั้งที่เลี้ยงคอยดูแลตรวจแก้วิทยานิพนธ์ และทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสอบเค้าโครงฯ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า บุคลากรดังกล่าว ไม่ใช่นิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่มีความจำเป็นต้องทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโทหรือปริญญาเอก) กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ถือว่าเป็นผลงานของนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ บุคลากรที่กล่าวมาไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์ หรือผู้สร้างสรรค์ร่วมตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนด ดังนั้น การที่นิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอกต้องเขียนวิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยนั้น แม้ว่าจะมีบุคลากรของมหาวิทยาลัยเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ก็ตาม ก็ไม่ถือว่า บุคลากรดังกล่าว เป็นผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ที่สมควรจะมีลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ ตามความหมายแห่งบทนิยามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์

เมื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

ก. การจัดทำวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาได้ดำเนินการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีบทบาทดังนี้ กล่าวคือ การจัดทำวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาได้ดำเนินการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยหลักแล้ว เป็นผลงานที่เกิดจากความคิดและความเข้าใจอันเป็นการส่วนตัวของนิสิตนักศึกษาเองที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า และที่สำคัญนิสิตนักศึกษาเป็นผู้เขียนวิทยานิพนธ์ ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษานั้น จะทำหน้าที่เป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำและคำปรึกษา เพื่อให้งานเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาเป็นไปตามรูปแบบมาตรฐานที่ทางสถาบันอุดมศึกษากำหนด และมีคุณลักษณะที่เป็นงานเขียนในเชิงวิชาการเท่านั้น อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีอำนาจที่จะไปบังคับ

บัญชาให้นิสิตนักศึกษาเห็นตามความเห็นของตน นิสิตนักศึกษาสามารถที่จะเลือกแสดงความเห็นของตนได้อย่างเป็นอิสระ แม้ว่าความเห็นของนิสิตนักศึกษาจะเป็นความเห็นในส่วนน้อยก็ตาม ทั้งนี้เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า วิทยานิพนธ์เป็นผลงานสร้างสรรค์ของตัวนิสิตนักศึกษา อย่างไรก็ตาม นิสิตนักศึกษาควรตระหนักถึงความจริงข้อหนึ่งว่า อาจารย์ที่ปรึกษามีหน้าที่คอยให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาเท่านั้น อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้มีหน้าที่ทำงานส่วนใดส่วนหนึ่งให้แก่ นิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาจะมอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ หรือเรียบเรียงภาษาในการเขียนวิทยานิพนธ์ หรือจะให้แปลบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษแก่นิสิตนักศึกษาไม่ได้ เพราะ วิทยานิพนธ์นั้นเป็นงานศึกษาอิสระ (Independent Study) ที่นิสิตนักศึกษาจะต้องใช้ความรู้ความสามารถของตนในการดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ตามลำพังตลอดทั้งกระบวนการ โดยจะต้องไม่คาดหวังให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยทำวิทยานิพนธ์ให้ไม่ว่าในแง่มุมใด และเมื่อวิทยานิพนธ์นั้น เป็นงานศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Study) ของนิสิตนักศึกษาแต่เพียงผู้เดียว อาจารย์ที่ปรึกษาจึงไม่อาจนำเอาผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวได้ และการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก็ไม่น่าที่จะมีลักษณะที่ชัดเจนของการเป็นตัวแทนของสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ ในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาในบางครั้งนั้น ก็อาจจะมีการใช้อาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าหนึ่งคนก็เป็นได้ ซึ่งในบางกรณีอาจารย์ที่ปรึกษาก็อาจจะเป็นบุคคลภายนอกสถาบันอุดมศึกษาก็ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์โดยการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาจึงไม่ถือว่าอยู่ภายใต้ความควบคุมของสถาบันอุดมศึกษา อันมีผลให้ลิขสิทธิ์ในงานเขียนวิทยานิพนธ์ตกได้แก่นิสิตนักศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสูงสุดในการสร้างสรรค์งานเขียนวิทยานิพนธ์

ข. การจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีบทบาทดังนี้ กล่าวคือ การจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น ถือว่ามีบทบาทมากในการมีส่วนร่วมต่อการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา เริ่มตั้งแต่ การหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ ซึ่งโดยมากมักจะเป็นหัวข้อที่มีที่มาจากโครงการวิจัย (Research Project) โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ทำการจัดสรรหัวข้อวิทยานิพนธ์ จากโครงการวิจัยแล้วมอบให้แก่ นิสิตนักศึกษาไปดำเนินการ ซึ่งในโครงการวิจัยหนึ่งๆนั้นอาจจะมีวิทยานิพนธ์เกิดขึ้นหลายหัวข้อที่สามารถทำการจัดสรรให้นิสิตนักศึกษาช่วยดำเนินการในฐานะเป็นผู้ช่วยวิจัย (Research Assistant) โดยในการเป็นผู้ช่วยวิจัยนี้นิสิตนักศึกษาอาจจะได้รับเงินสนับสนุน (Fund) จากทางมหาวิทยาลัยหรือผู้ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย เมื่อนิสิตได้หัวข้อวิทยานิพนธ์แล้ว อาจารย์ที่ปรึกษาก็จะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนการทำงานวิจัยและคอยควบคุมดูแลการทดลองให้ได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ กล่าวคือ อาจารย์ที่ปรึกษานั้นจะมีสถานะเป็นหัว

หน้าโครงการวิจัย คอยควบคุมดูแลการจัดทำวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เมื่องานโครงการวิจัยสำเร็จอาจารย์ที่ปรึกษาก็จะให้นิสิตนักศึกษานำผลงานจากโครงการวิจัยไปเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น โดยทั่วไปมักจะต้องมีความข้องเกี่ยวกับการทำวิจัย ซึ่งในการทำวิจัยนั้นก็จำเป็นที่จะต้องนิสิตนักศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ เพราะ งานในโครงการวิจัยมักจะทำให้เกิดเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า

ก. ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากนิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์เอง นั้นโดยหลักแล้ว อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีหน้าที่เพียงแค่ออกรับคำแนะนำและคำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อให้วิทยานิพนธ์ของนิสิตศึกษานั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่ทางสถาบันอุดมศึกษากำหนด อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีหน้าที่และไม่สมควรที่จะก้าวล่วงเข้าไปช่วยนิสิตนักศึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ เพราะ วิทยานิพนธ์นั้นถือว่าเป็นเครื่องพิสูจน์ความสามารถของนิสิตนักศึกษาว่าสมควรที่จะได้รับปริญญาบัตรหรือไม่

ข. ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย นั้น บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษามักจะมีมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น โดยมากแล้วมักจะมีที่มาจากโครงการวิจัย (Research Project) ที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์รับมาและทำการกระจายให้นักนิสิตนักศึกษาช่วยทำในบางส่วน ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมักจะเป็นงานวิจัยที่มีความน่าสนใจ เป็นงานที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ด้วยศักยภาพของนิสิตนักศึกษาที่ไปไม่ถึง อาจารย์ที่ปรึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องลงมาดูแล ซึ่งอาจจะรวมถึงการลงมือทำการวิจัยด้วยตนเองเพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวสำเร็จไม่ว่าจะเป็น การกำหนดแผนงาน ขั้นตอนการวิจัย และกระบวนการดำเนินงานต่างๆ ตลอดจนไปถึงการสอนวิธีการใช้เครื่องมือในการทำวิจัยให้นักนิสิตนักศึกษา เป็นต้น ทำให้ในบางครั้งอาจกล่าวได้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์งานเป็นส่วนใหญ่โดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ช่วยซึ่งในการที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ช่วยนิสิตนักศึกษาทำงานวิจัยดังกล่าวนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มักจะกำหนดให้ส่วนที่นิสิตนักศึกษาช่วยทำนั้นสามารถนำมาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ โดยนิสิตนักศึกษาสามารถที่จะนำผลงานที่ได้จากการปฏิบัติงานตามแผนงานที่อาจารย์ที่ปรึกษากำหนดไม่ว่าจะเป็นผลการทดลอง หรือ รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากค้นคว้ามาประมวลเขียนเป็นรายงานวิทยานิพนธ์เพื่อขอจบการศึกษา

อย่างไรก็ตามในกรณีของวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาก็สมควรที่จะต้องมีสิทธิบางประการในผลงานวิทยานิพนธ์ขึ้นดังกล่าว เนื่องจากตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สำหรับสิทธิบางประการที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะมีที่นั่น เช่น สิทธิที่จะนำเอารายละเอียดเกี่ยวกับ ความคิด (Idea) มาใช้ได้อย่างเป็นอิสระ แต่จะต้องเป็นความคิดที่ได้มีการแสดงออกด้วยภาษาและลีลาในการเขียนของตัวเองอาจารย์ที่ปรึกษาเอง ทั้งนี้เนื่องจาก ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว จะคุ้มครองการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of idea) แต่จะไม่คุ้มครองตัวความคิด (idea) เมื่อความคิดเป็นสิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้ให้ความคุ้มครอง อาจารย์ที่ปรึกษาก็ย่อมสามารถนำเอาความคิด (Idea) นั้นมาใช้ได้อย่างเป็นอิสระ แต่สำหรับสิ่งที่มีไขแนวความคิด เช่น รายละเอียดข้อมูลที่เป็นตัวเลข ข้อมูลทางสถิติ ที่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาได้ทำการทดลองและเก็บรวบรวมระหว่างการทำวิจัยร่วมกันนั้น ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาต้องการนำเอาข้อมูลประเภทดังกล่าวไปใช้หรือทำการเผยแพร่ต่อสาธารณชน อาจารย์ที่ปรึกษาก็สมควรที่จะต้องทำการอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของข้อมูลดังกล่าวด้วยว่ามาจาก วิทยานิพนธ์เล่มไหน ของใครตามหลักการอ้างอิง เพราะ ข้อมูลดังกล่าวมีไข แนวความคิด ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งเมื่อตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์วิทยานิพนธ์คือ ผลงานของนิสิตนักศึกษา ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จึงย่อมตกให้แก่ตัวนักศึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวย่อมตกเป็นของนิสิตนักศึกษา

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหลัง ในกรณีของวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย จึงสมควรที่จะต้องมีการทำข้อตกลงระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาหรือกับทางมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิในการใช้ข้อมูลในส่วนดังกล่าวไว้ล่วงหน้า เช่น อาจทำความตกลงกันว่า เมื่อดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เสร็จ นิสิตนักศึกษาตกลงยินยอมให้อาจารย์ที่ปรึกษานำข้อมูลที่ตนได้ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเพื่อนำไปเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะ เป็นไปเพื่อทางการค้าหากำไรหรือเพื่อประโยชน์ทางวิชาการก็ตาม หรืออาจจะทำการตกลงกันว่า ถ้างานวิจัยนั้นสามารถที่จะก่อให้เกิดงานอันอาจขอรับสิทธิบัตรได้ นิสิตนักศึกษาตกลงยินยอมโอนสิทธิในการขอรับสิทธิบัตรให้แก่อาจารย์ที่ปรึกษาหรือทางมหาวิทยาลัยก่อน เป็นต้น

บทบาทของคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ทั้งวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากนิสิตนักศึกษาและมีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น บทบาทของคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์นั้นไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อนิสิตนักศึกษาได้หัวข้อวิทยานิพนธ์มาแล้ว ขั้นตอนต่อมาที่จะต้องดำเนินการจัดทำคือ การรวบรวมหาข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำเป็นโครงร่างวิทยานิพนธ์ (thesis outline) โดยโครงร่างวิทยา

นิพนธ์นั้น หมายถึง แผนงานการทำวิทยานิพนธ์อย่างคร่าวๆ เป็นการนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นจะต้องเขียนลงในวิทยานิพนธ์อย่างย่อๆ เพื่อที่จะสามารถนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ สามารถเข้าใจแนวความคิดโดยรวมของวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาต้องการที่จะจัดทำอย่างพอเป็นสังเขป

โดยคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นโดยมากมักจะมีอาจารย์ที่ปรึกษา ร่วมเป็นหนึ่งในคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นๆด้วย และคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นอาจจะเป็นบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบันที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรโดยได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งโดยปกติแล้วคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นมักจะเป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นจะทำหน้าที่เป็นบุคคลที่จะกระทำการพิจารณาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเสนอมาว่า โครงร่างวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ ถ้าทางพิจารณาปรากฏว่าโครงร่างฉบับดังกล่าวสามารถทำเป็นวิทยานิพนธ์ได้ ก็อาจจะทำการให้คำแนะนำและให้ข้อคิดเห็นแก่นักศึกษาเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ร่างรายงานวิทยานิพนธ์ที่มีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะนำเสนอต่อสถาบันการศึกษาต่อไป

นอกจากนี้ คณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์นั้นก็ไม่มีอำนาจไปสั่งการหรือควบคุมให้นิสิตนักศึกษาจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ในเรื่องที่ตนสนใจได้แต่อย่างใด นิสิตศึกษานั้นยังคงมีอิสระในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์และจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ตามความต้องการของตนได้ แต่ก็ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ทางสถาบันการศึกษากำหนด ส่วนคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์จะทำหน้าที่คอยเสริมและเพิ่มเติมให้โครงร่างวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษามีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่านั้น อันจะช่วยส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์เป็นไปอย่างมีคุณภาพตามหลักวิชาการ

บทบาทของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

บทบาทของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นั้นไม่มีความแตกต่างกันทั้งกรณีเป็นวิทยานิพนธ์ที่มาจากนิสิตนักศึกษาและมีที่มาจากโครงการวิจัย กล่าวคือเมื่อนิสิตนักศึกษาจัดทำวิทยานิพนธ์ทั้งวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาส่งสรรค์เองและวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยแล้วเสร็จ ก็จะต้องนำเสนอวิทยานิพนธ์ต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการพิจารณาโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์จะทำหน้าที่ เป็นผู้ตรวจรายงานวิทยานิพนธ์ว่าเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐานตามที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งถ้าได้มาตรฐานตาม

ที่กำหนดก็จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบในการขอสอบวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษ

นอกจากนี้คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ยังอาจจะทำหน้าที่เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเขียนวิทยานิพนธ์ ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการและไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่ทางสถาบันอุดมศึกษากำหนด คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ก็จะมีคำสั่งให้นิสิตนักศึกษาไปดำเนินการแก้ไขให้เรียบร้อยภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้วทำการนำเสนอเข้ามาใหม่ ถ้าคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เห็นว่า ได้มีการแก้ไขวิทยานิพนธ์โดยถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักวิชาการแล้ว ก็จะทำการอนุมัติให้สอบจบการศึกษา (oral defense)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นั้นทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ที่คอยควบคุมคุณภาพของวิทยานิพนธ์ (Quality Control) เพื่อให้วิทยานิพนธ์เป็นไปตามมาตรฐานที่ทางสถาบันอุดมศึกษากำหนด นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อีกประการหนึ่ง คือ ปฏิบัติการให้เป็นไปตามขั้นตอนเกี่ยวกับการสอบวิทยานิพนธ์ที่กำหนดโดยทางมหาวิทยาลัย เช่น ทำหน้าที่กำหนดเนื้อหา รูปแบบของวิทยานิพนธ์ และควบคุมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ เป็นต้น คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์มิได้มีอำนาจสั่งหรือควบคุมให้นิสิตนักศึกษาจัดทำวิทยานิพนธ์ตามความต้องการหรือตามความเห็นของตนได้ เพราะ วิทยานิพนธ์นั้นถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์ของนิสิต คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ไม่ได้เป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมโดยแท้จริงแต่อย่างใด เนื่องจากมิได้มีเจตนาที่จะร่วมกันในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และก็ไม่ต้องมีส่วนรับผิดชอบถ้าหากวิทยานิพนธ์ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นั้นไม่ถือว่ามีส่วนร่วมในการเป็นผู้สร้างสรรค์งานวิทยานิพนธ์แต่อย่างใด